

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф.д.ик.н. Иван Стойков Кънчев*
научна специалност 3.8. Икономика и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *научна специалност 3.8. Икономика и управление (Екоикономика)* в УНСС.

Тема на дисертационния труд: *Усъвършенстване управлението на екологичните конфликти с прилагане на медиация*

Автор на дисертационния труд: *Любомир Венциславов Левичаров*

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №528/11.03.2022 на Ректора на УНСС.

1. Представени материали

Дисертационният труд на задочния докторант Любомир Венциславов Левичаров включва увод, изложение, представено в четири глава, списък на използвана литература и приложения. Общият обем на дисертацията е 127 страници, основни изводи и препоръки – 3 стр, библиография – 7 стр. и приложения – 7 стр. Общият брой на използваните литературни източници е 113 стр., от които 49 броя са на английски език. Общият брой на таблиците е 5, а на фигурите – 14.

Дисертационният труд е обсъден в катедра „Икономика на природните ресурси“ на УНСС, отговаря на изискванията на чл. 26, ал. 2 от ЗРАСРБ и е насочен за защита пред научно жури.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Актуалност на темата:

Дисертационният труд е посветен на актуална и значима за обществената практика проблематика, посветена на управлението на екологичните конфликти с прилагане на екомедиация. Актуалността на

темата за екологичната екомедиация е добре защитена от докторанта. Направена е оценка на начините за успешно управление на екологичните конфликти чрез използване на алтернативни методи и е открито мястото на медиацията при тяхното разрешаване.

Теза, цел, задачи, обект и предмет на дисертацията:

В тезата на дисертационния труд разглежданата проблематика е намерила адекватна конкретизация, като акцентът е поставен на медиацията като ефективен алтернативен способ за разрешаване на екологични конфликти, допринасящ за разширяване на гражданския контрол при използване на ресурсите, при зачитане правата и интересите на участващите в екологичния конфликт страни.

Целта и задачите на дисертационния труд са логично свързани с изследователската теза и са успешно заложили в структурата и съдържанието на разработката. Обектът, предметът и ограниченията отчитат спецификата и различията на екоконфликтите и възможностите за управлението им, особеностите и влиянието на природните фактори и мотивацията за прилагане на медиацията при екологични конфликти.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В уводната част на дисертацията са заложили три основни хипотези, които потвърждават или отхвърлят твърденията, че:

- Екомедиацията може да бъде утвърдена като реална алтернатива и ефективен методи за уреждане на екологични конфликти и за постигане на устойчиви споразумения между страните.
- Разширяването и усъвършенстването на правната рамка на екомедиацията ще ускори утвърждаването и при управлението на еко-конфликти.

За постигане целта на дисертационния труд са поставени за разработване и решаване седем основни задачи, които определят границите в които са реализирани отделните части на дисертацията, както и обхвата на предлаганата структура и методическа рамка за изследване и оценка на логическата последователност на етапите, дейностите, резултатите и начините за постигане на приложима процедура по медиация по възникнал или евентуален еко-конфликт.

В дисертационния труд за целите на анализа е използвана подходяща изследователска методика включваща нормативния, сравнителния и анкетния методи в съчетание с прилагане на дълбочинни интервюта.

В теоретичната част на разработката са дефинирани основните научни понятия и теоретични направления. Разкрита е същността и спецификата на екологичните конфликти, както и произтичащите от тях проблеми, свързани с психологически, социални, икономически и политически отнoншеия между отделни лица и социални групи.

Подобавачо място е намерила и аргументацията, свързана с екологичната политика и инструментариума за оценка на влиянието и върху екологичното поведение на стопаните и техните организации. В тази връзка с основание е отделено подобавачо място на управлението на конфликтите с акцент намаляване на тяхното негативно въздействие върху социално-икономическото развитие.

Важно място е отделено и на конфликтите в областта на природната среда и на възможностите за тяхното ефективно управление. Сполучливо са очертани възможностите на класическите управленски практики, прилагането на националната правна система и алтернативните методи за разрешаване на конфликти в основата на които е медиацията.

Интерес представлява и успешното свързване на различните форми на проявление на екологичната отговорност на организациите с медиацията като доброволна процедура за извънсъдебно разрешаване на конфликти. В тази връзка е направен преглед на регламентацията на медиацията, както и нейното международно представяне.

Сполучливо са представени и условията и изискванията за успешна медиация, касаещи управлението на конфликти, свързани с използването на земята, другите природните ресурси, разпределението на дефицитните водни и енергийни суровини, замърсяването на въздуха, водата и почвата.

В последния параграф на теоретичната част на дисертацията положителна оценка заслужава направеният преглед на нормативната рамка на медиацията като основно място е отделено на Закона за медиация, на принципите, заложи в втора глава от него, както и на етапите и стъпките прилагани при медиационната процедура.

Интерес представлява и направената съпоставка на нашия опит в областта на медиацията с този на други водещи европейски страна, както и добрите практики, които спомагат за усъвършенстване на нашата нормативна база и практика.

В методическата част на дисертацията успешно е разработена методологията и методиката на изследването. Представени са подходите и методите на изследване. Сполучливо са определени етапите на изследване, използвания методически инструментариум и критериите за избор на

обекти, като за всеки един от етапите са конкретизирани дейностите, които се изпълняват. Разработен е методическия подход за оценка и анализ на дейностите, които следва да се предприемат при екологични конфликти, както и структурна рамка за минимизиране на пропуските при медиационния процес. Адаптирана и оценена е методическата рамка за управление на медиационния процес, както и показатели за оценка на информираността на гражданите за предимствата на медиацията.

Положителна оценка заслужава и направеният преглед на съществуващата правна и нормативна рамка, които гарантират усъвършенстване на алтернативните методи за разрешаване на екологични конфликти и за създаване на устойчиви медиационни съглашения. Акцентът е поставен на препоръката медиацията да се прилага като извънсъдебна процедура, включваща трета неутрална страна, която балансира и доближава становищата на страните по конфликта и спомага за намиране на общоприемливо решение.

От аналитичната част на дисертацията интерес и положителна оценка заслужава направеният анализ и оценка на състоянието на медиацията и приложението на екомедиацията в България. Основният извод от този анализ е, че е необходимо да се прецизира и допълни нормативната уредба в областта на медиацията на екологичните конфликти като се вземат предвид и добрите практики на някои от страните-членки на Европейския съюз.

Внимание заслужава и анализа и оценката на текущото състояние на медиацията в България и на приложимостта и при екологични конфликти. Основният извод от този анализ е липсата на национална статистика за състоянието на осъществяваните медиации по години. Освен това липсата на устойчива и последователна държавна политика в областта на медиацията при бизнеса и екологията. Всичко това води до недостатъчна убеденост в българското общество за предимствата на медиационните практики в т.ч. и за създаване на сигурност за гарантиране приложимостта на постигнатите медиационни споразумения.

Интерес и положителна оценка заслужават и използваните методически подходи под формата на анкетно проучване и дълбочинни интервюта проведени по предварително разработени и апробирани въпросници, както и извършената последваща самооценка от страна на интервюираните. Използваният подход спомага за разкриване на недостатъците, както и за обосноваване на конкретни изводи и препоръки. Обобщеният извод от този анализ е, че бизнесът недостатъчно познава и все още няма доверие на тази процедура, както и липсва достатъчна

информация и натрупан опит и добри практики за разрешаване на конфликтни ситуации чрез екомедиация.

Емпиричното изследване свързано с нагласите, както на неправителствения сектор, медиатори, гражданско общество, бизнеса и администрацията е дало основание на докторанта да обобщи и препоръча медиацията да бъде утвърдена като реална алтернатива и ефикасен метод за уреждане на екологични конфликти чрез постигане на устойчиви споразумения между страните по спора. По този начин с конкретни доказателства и аргументи са доказани заложените в уводната част на дисертацията хипотези.

Положително оценявам и подкрепям мнението на докторанта, че държавата следва да насърчава провеждането на превантивна медиация, както и необходимостта от разширяване и усъвършенстване на приложимата нормативна рамката, свързана със Закона за медиацията и целенасоченото прилагане на принципите, отчитащи спецификата на управлението на екологични конфликти.

Част от получените резултати и изводи от тази част на дисертацията, докторантът умело е използвал като аргументи и доказателства при разработване на представените в четвъртата част препоръки и насоки за постигане и развитие на медиацията като средство за решаване на екоконфликти. Изложението включва предложения за нормативни промени на медиацията по административни спорове и възможности за прилагане на екомедиация. Конкретизирани са приоритетните направления, мерките и препоръките свързани с популяризиране на медиацията, както и стимулиращи и санкциониращи мерки водещи до прилагане на успешна медиация. В тази връзка ценни за практиката са предложенията, свързани с възможностите и необходимостта от прилагане на задължителна медиация; създаване на организация на еко-медиаторите; частично финансиране на медиационната практика от страна на държавата, както и поемане на законово регламентиран ангажимент от държавата за популяризиране на екомедиацията и повишаване квалификацията на медиаторите.

Изложеното дотук съдържание на дисертационния труд ми дава достатъчно основания за обобщения извод, че той може да се приеме за успешно научно изследване, свързано с проблемите и насоките за постигане на успешна медиация за решаване на конфликтни ситуации с екологична насоченост.

В този вид дисертацията показва възможностите и подготовката на нейния автор за извършване на самостоятелни научни изследвания по актуални и значими за практиката проблеми.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд са постигнати научни и научно-приложни резултати, голяма част от които имат приносен характер и с успех могат да се приложат при утвърждаването и разширяването на медиацията при екологични спорове.

Приемам формулираните в справката, представена от докторанта, приносни моменти, които обобщавам като:

- Изясняване, разширяване и обогатяване на теоретичните знания, свързани с управлението на медиацията като универсален подход за решаване на екологични конфликти.
- Адаптиране и прилагане на методически инструментариум, показатели и критерии за анализ и оценка на управленските решения, свързани със състоянието и потенциалните възможности за изграждане на капацитет за успешно решаване на екологични конфликти.
- Формулиране на значими за практиката изводи и предложения за внедряване на ефективна медиация при управлението на еко-конфликти чрез отстраняване на разкритите пропуски.
- Усъвършенстване на процеса на медиация от възникване на конфликта до сключването на медиационното споразумение чрез отстраняване на разкритите пропуски на действащата нормативна уредба и прилагане на методически разработки и указания за усъвършенстване на процеса по медиация.

Изложените приносни моменти в разработката показват нейната значимост и актуалност по отношение на успешното развитие и разширяване приложното поле на екомедиацията.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата и проблематиката на дисертацията докторантът представя два броя научни разработки. Два доклада от конференции, публикувани в сборници и издадени от Издателски комплекс – УНСС в периода 2018-2020 година. Съдържанието на публикациите е свързано с отделни съществени страни на дисертационния труд, касаещи опита и бариерите

при прилагането на екомедиацията при възникнали екологични конфликти.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него няма отклонения и несъответствие със съдържанието на разработката.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Основната ми бележка по дисертационния труд е свързана с недостатъчното използване на подходящи методически решения за изследване на мотивационните фактори, както и приложените в тази връзка стимулиращи механизми за опознаване и ускорено прилагане на екомедиацията.

Препоръките ми са свързани с бъдещата работа на докторанта след защитата на дисертационния труд. Целесъобразно е той да продължи изследователската си дейност по рецензираната тематика с цел внедряване и популяризиране на част от научно-приложните резултати, както и с разработване на методически материали, нужни за обучение на екомедиатори, а също и участие в разработване на наши и международни научни проекти, свързани с тематиката на разработката.

Към докторанта имам следните въпроси за доизясняване по време на защитата:

-Кои от проучените наши и чуждестранни добри практики при внедряването им в по-голяма степен ще допринесат за прилагане на успешна екомедиация?

-В закона за медиацията е намерила място нормативна регламентация, свързана с поведението на медиаторите, касаеща прилагане на етични стандарти за помирение на спорещите страни. /Наредба №2 от 2007/. Наложително ли е допълнение и конкретизация на тази разпоредба с оглед спецификата на екологичните конфликти?

Заклучение

Изложените научни, методически и приложни достойнства на дисертационния труд на докторанта го представят като подготвен специалист по проблемите на екомедиацията. Той притежава умения за разработване на проектни решения и научни разработки, част от които

могат да намерят приложение в практиката. Всичко това ми дава основание да препоръчам на членовете на научното жури да оцени по достойнство дисертационния труд на Любомир Левичаров и да гласуваме положително за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по докторска програма „Икономика и управление (Екоикономика)“ на Любомир Венциславов Левичаров.

10.05.2022 / София

Подпис: